

SPROG & SAMFUND

Nyt fra
Modersmål-Selskabet
33. årgang nr. 2
Juni 2015

Indhold: Formanden skriver 3 · Generalforsamling 4 · Modersmål-Prisen 7 · Formandens beretning 8 · Engelsk kontra dansk 10 · Mange slags dansk 13 · Mindeord 15 · Invitation 16

Stregen

Dansk Sprognævn fylder 60 år i år og har uventet fået en lodret streg i regningen. En kæmpemæssig småting har bragt nævnet på kultursektionernes forside og truer med at overgå mayonnaise-krigen i omfang. Det handler om kommaet, øjeblikkets mest dramatiske tegn i dansk ortografi. Hvor skal det stå, hvilke regler skal det indordne sig efter, er der kompromiser på vej med flere vedtagne løsninger? Debatten blandt fagfolk er ikke blot hård i tonen, den synes også at indeholde elementer, der ikke vedkommer sagens substans. Hvad alle dog burde glæde sig over, er selve det, at sproget bliver diskuteret, og at danskerne animeres til at mobilisere holdninger og meninger. Under alle omstændigheder findes der ikke en ideel løsning, da kommaet på den ene eller anden måde aldrig fungerer ideelt. Det ene kommasystem kan være en anstødssten i det musiske forløb, det andet karambolerer med de grammatiske regler, som i forvejen er undermineret i danskundervisningen. I dette blad undergår kun forvirrende eller direkte misvisende kommaer en redaktionel indsats, den øvrige kommatering er indtil videre et mellemværende mellem læseren og forfatteren uden redaktionens yderligere indblanding som ortografisk støttepædagog. Hvad der sker fra nævnets side, afventer vi med interesse, og så – som det hedder på nydansk – tager vi den derfra.

Regler skal der til, og kun kendskab til reglerne giver mulighed for at bryde dem med effekt. Alt andet ligner sjusk, skønt det er et ord, der fik nye betydninger på generalforsamlingen efter Ruben Schachtenhaufens foredrag. Henrik Munck refererer fra dagen inde i bladet.

Ruben Schachtenhaufen løste gåder i fonetikens mysterier.

M.B.

SPROG & SAMFUND

er medlemsblad for Modersmål-Selskabet og udsendes i 4 numre årligt.

Oplag: 800 eksemplarer.

ANSVARSHAVENDE REDAKTØR
FOR MODERSMÅL-SELKABETS MEDIER:
Jørgen Christian Wind Nielsen

REDAKTØR FOR SPROG & SAMFUND:
Michael Blædel
Lyngfeldtsvej 17,
3300 Frederiksværk
tlf. 47 74 62 61
michael@blaedel.dk

LAYOUT:
Martin Sand Pævatalu

REPRO OG TRYK:
Clausen grafik
ISSN 0108-433 X

Artikler, der offentliggøres i Sprog & Samfund, tegner ikke nødvendigvis Selskabets holdning. Eftertryk tilladt med kildeangivelse.

Modersmål-Selskabet har til formål at virke for bevarelse og udvikling af modersmålet som en grundlæggende forudsætning for dansk kultur og folkestyre. Dette tilstræbes ved:

1. At vække forståelse for betydningen af en klar, udtryksfuld og varieret anvendelse af sproget i tale og skrift – med respekt for dialekterne
 2. At formidle kendskab til forskning og uddannelse vedrørende det danske sprog.
-

Medlemskontingent 250 kr.
(portogebyr – udlandet: 76 kr.)

Giro (netbank: reg.nr. 9570) kt.nr. 667 6901
CVR-nr. 7682-4215
Bank: reg.nr. 7853, kontonr. 103 5729

Hjemmeside: www.modersmaalselskabet.dk
Facebook: Modersmål-Selskabet

MODERSMÅL-SELKABETS BESTYRELSE:

FORMAND:
Translatør, cand. interpret.
Jørgen Christian Wind Nielsen,
Mylius Erichsens Allé 27, 2900 Hellerup,
tlf. 2035 8675, e-post: jcn@modersmaalselskabet.dk

NÆSTFORMAND:
Cand.oecon. Henrik Munck,
tlf. 4495 2243, e-post: hm@modersmaalselskabet.dk

KASSERER:
Cand.stat. Kirsten Fenger,
Dalgas Have 6, 1. th., 2000 Frederiksberg,
tlf. 4498 1650, e-post: kirsten.fenger@parkmail.dk

ØVRIGE BESTYRELSE:
Ph.d. Irina Bjørnø,
tlf. 4038 4284, e-post: belbooks.dk@gmail.com

Kontorassistent Ingrid Carlsen,
e-post: ic@modersmaalselskabet.dk

Mag.art. Adam Hyllested,
e-post: adamh@modersmaalselskabet.dk

Cand.mag. Gerda Thastum Leffers,
tlf. 4585 7644, e-post: gtl@modersmaalselskabet.dk

Seminarielektor Claus Tilling,
tlf. 3828 6648, e-post: ct@modersmaalselskabet.dk

Cand.mag. Ulla Susanne Weinreich,
tlf. 2386 3345, e-post: usw@modersmaalselskabet.dk

SUPPLEANTER TIL BESTYRELSEN:
Lektor Niels Bjerring
tlf. 3871 1790

Lektor Mette Bjørnvg Kaufmann,
e-post: mbk@modersmaalselskabet.dk

Adresseændringer bedes meddelt til sekretariatet.

MODERSMÅL-SELKABETS SEKRETARIAT:
Pia Wind
tlf. 2028 8609, e-post: sek@modersmaalselskabet.dk

Modersmål-Selskabets mediestrategi

AF JØRGEN CHRISTIAN WIND NIELSEN

Bestyrelsen har drøftet Selskabets mediestrategi. En håndsoprækning på generalforsamlingen viste, at de tilstedeværende medlemmer ikke er de mest hyppige gæster på internettet. Det rejser spørgsmålet om Selskabets strategi. Hvor meget skal vi digitalisere, hvem er de vigtigste målgrupper?

Generalforsamlingen tilsluttede sig nærværende oplæg, der lægger en ramme for det videre arbejde. Målet er en „kvalitativ professionalisering“ af kommunikationen. Men hvad er det? Digitaliseringen skal ikke stå i modsætning til Selskabets arbejde med det talte sprog, der er et af Selskabets indsatsområder, jævnfør årets modtager af Modersmål-Prisen. En prioritering er nødvendig. I debatten om den digitale kommunikation skal nogle kernebegreber i spil: Formål, kvalitet, forankring og styring, markedsføring, ressourcer og prioriteringer.

Krav til kvalitet

Formålet med udvikling af en digital kommunikation er at understøtte Selskabets formål. Når vi arbejder med den skriftlige/digitale kommunikation, skal vi altså hele tiden se det i lyset af, hvordan det understøtter og styrker Selskabets formål. Der kan ikke gås på kompromis med kvaliteten, hvis Modersmål-Selskabet skal bevare sin troværdighed. Det er kvalitet både i form og i indhold. Arbejdet skal forankres i bestyrelsen, der tager stilling til, hvad der skal laves. I det daglige er det medlemmerne af Medieudvalget, der løfter opgaven, som tilfældet eksempelvis er det med medlemsbladet.

Som nævnt har den skriftlige/digitale kommunikation til formål at understøtte Selskabets arbejde med sproget. Det giver derfor ikke mening at producere en masse, hvis produkterne ikke synliggøres. Derfor er der behov for et systematisk arbejde med markedsføring. Neden for en oversigt over kommunikationskanalerne.

Sprog & Samfund udkommer stabilt. Så længe der er så mange andre bolde i luften, er det en

god idé at have fokus på stabiliteten. Bladet forbliver uændret i den kommende periode.

Der skal fokuseres på en årbog af høj kvalitet. Årbogen kan med fordel kvalitetsudvikles, både i trykt version, men også som e-bog, lydbog osv. Vi skal tydeliggøre, at ophavsretten til artiklerne og årbogen tilfalder forfatterne og Selskabet i fællesskab, og at Selskabet har ret til at offentliggøre dele af eller hele årbogen i forskellige former, herunder på nettet.

Hjemmesiden er pæn og teknisk velfungerende. Også her er det vigtigt at fokusere på stabiliteten. Hjemmesiden forbliver uændret i den kommende periode. Der arbejdes med at forbedre og styrke et aktuelt og relevant indhold.

Det elektroniske nyhedsbrev er en rigtig god måde at komme i kontakt med medlemmerne på. Der skal lægges retningslinjer for, hvornår det udkommer (f.eks. forud for et medlemsarrangement), for indholdet, og der skal også i høj grad arbejdes med et kvalitetsløft af det visuelle udtryk.

Der er en løbende opdatering på Modersmål-Selskabets Facebook-profil. Flere medlemmer bør benytte denne informations- og debatkanal. Kun få af Selskabets medlemmer er på Twitter. Twitter er et godt eksempel på et socialt medie, der ikke skal prioriteres lige nu. Vi er begyndt at sælge bøger på Saxo. Det skal udvikles systematisk. Der ligger film på YouTube af varierende kvalitet. Det skal forbedres.

Konklusion

Der er mange muligheder. Skal vi bruge dem, skal vi allokere de nødvendige ressourcer til arbejdet. Især kvaliteten skal der arbejdes videre med. Ansvar for de forskellige „kanaler“ fordeles på forskellige bestyrelsesmedlemmer. Endvidere skal ressourcerne og arbejdsindsatsen afstemmes i forhold til aktiviteterne i den fysiske verden og det talte sprog.

Tiltrådt af generalforsamlingen den 11.5.2015.

Når sprogsjusk fremmer forståelsen

Udtalte sprogueller mellem lydhør forsamling og engageret sprogforsker

AF HENRIK MUNCK

– Lige så snart jeg læste, at sjusk i talerens øjne slet ikke var sjusk, vidste jeg, at jeg ikke orkede at låne øren til snakken. Dette afbud fik Modersmål-Selskabets formand forud for debatmødet den 11. maj, hvor cand.mag. Ruben Schachtenhaufen præsenterede sin ph.d.afhandling om „Udtale kontra retskrivning“, hvori han har formuleret regler for sjuskeriet i det danske talesprog.

Formanden forsvarede i sit svar til den utilfredse, at Selskabet også arrangerer møder med personer, vi ikke nødvendigvis er enige med, så vi kan drøfte sproget og teste egne synspunkter og samtidig få ny viden fra kompetente personer. Adskillige medlemmer delte heldigvis formandens synspunkt og fik lejlighed til at lytte til en relevant præsentation af et spændende projekt og bagefter deltog i en livlig meningsudveksling.

Som cand.mag. i lingvistik havde Ruben Schachtenhaufen opdaget, at der ikke var forsket konkret i talesproget sammenholdt med retskrivningen. Han optog derfor en række forsøgspersoners udtale af samme sætning og analyserede efterfølgende lydene i forhold til stavemåden. I alt registrerede han 298.245 lyde og konstaterede, at 23 pct. af lydene blev sprog-

ligt reduceret. Det ramte 40 pct. af alle ordene. *Hvadbeholder – hvabebeholder – hvabe – hva!* Et ord som *sådan* blev registreret i 500 forskellige former. De kunne opstilles i et skema, der viste, hvordan udtalen og ordet gradvis blev reduceret ved primært at springe vokaler og tryksvage stavelser over. Man kunne altså tale om en form for sjuskestrategi. Hele problemet hænger sammen med dels vores taleorganer, dels at vi tænker hurtigere end vi taler.

Ældre sjusker knap så meget med sproget som de yngre, men udtalesjusk er naturligvis årsag til forståelsesproblemer i det daglige, ikke bare mellem unge og ældre, men også i forståelsen af enkeltord som fx kraft-kræft, lærer-læger, ville-vilde, men som regel bevares forståelsen ud fra sammenhængen. Erkendelsen af disse sproglige problemer har bl.a. interesseret Centret for Børneforskning til belysning af problemerne omkring børns indlæring og sprogforståelse. Afstanden mellem det talte og det skrevne ændrer sig over tiden og kan gøre det sværere at lære og forstå sproget. Undersøgelsens resultater har betydning for arbejdet med at lære computere at forstå det danske talesprog.

Hvad skal man gøre ved det: Ændre retskrivningen? Bremse udviklingen ved at kræve, at der tales

langsommere og tydeligere? Det er næppe praktisabelt, og man skal heller ikke ændre retskrivningen i takt med udtaleændringerne, som nogle sprogfolk har foreslået. Foredragsholderen viste store sproglige evner i udtalen af mange underholdende eksempler, omend han måtte tilstå, at han i sine undersøgelser havde undladt sondringer med og uden stød, måske som følge af sin bornholmske opvækst. Forsamlingen bidrog engageret til eksempelsamlingen, der omfattede både talesprogets ændringer over tiden og sondringer mellem godt og dårligt sprog.

Hvis man er interesseret i de lystavler, de såkaldte *slides*, som Ruben Schachtenhaufen anvendte under sit foredrag, kan de rekvireres hos Selskabets sekretær.

“Sjusk! ikke her,” udfordrede Grete Henius dagens foredragsholder.

Kommasituationen kommenteret på kommando

Henrik Munck refererer fra 36. generalforsamling den 11. maj i Valby Kulturhus

Man skal ikke forvente, at Modersmål-Selskabet udtaler sig til fordel for hverken det ene eller det andet komma. Tværtimod afslørede en debat på Selskabets generalforsamling den 11. maj, at der er vidt forskellige holdninger til den aktuelle diskussion om de gældende kommaregler. Som Selskabets repræsentant i Dansk Sprognævnets repræsentantskab var Modersmål-Selskabets formand *Jørgen Christian Wind Nielsen* populært sagt blevet kommanderet til at indhente synspunkter fra sit bagland. Han bragte derfor *Kommasituationen* frem under dagsordenspunktet *Indkomne forslag*, og det gav anledning til en livlig udveksling af vidt forskellige synspunkter.

Kort sagt drejer det sig om at være *for* eller *imod startkommaet*, dvs. kommaet foran ledsætninger (sætninger indledt med fx *at*, *der*, *som* og *hv-ord* samt *når*, *da*, *fordi*). Flere erklærede sig imod to kommasystemer, som kun medfører usikkerhed og bringer mange i tvivl. Nogle argumenterede for det grammatiske kommasy-

stem, som havde klare regler og var mere læsevenligt. Andre foretrak det nye kommasystem, der medførte færre fejl – måske fordi der også skulle sættes færre kommaer. Det blev også nævnt, at det nye komma kræver mere viden end det grammatiske på grund af nødvendig sondring mellem de forskellige former for ledsætninger. Flere udtrykte håbet om, at Sprognævnet vil beskæftige sig med andre og vigtigere ting og dermed bidrage til at fjerne fokus fra kommaspørgsmålet. I Norge har Sprogrådet mindet om, at kommaets funktion ikke er at gøre det sværere at skrive, men at gøre det lettere at læse.

Claus Tilling erklærede sig som tilhænger af kun et kommasystem på baggrund af sine mangeårige erfaringer som lærer. At undlade startkommaet havde en pædagogisk effekt synliggjort gennem reduktion af fejl, og det havde samtidig gjort teksterne mere læselige. Niels Bjerring nævnte kommaets funktion ved højt-læsning til markering af pauser, jf. eksemplet: *Skal vi*

spise bedstemor?, hvor fx mange skuespillere var nødt til at betjene sig af kommaer i deres manuskripter.

Dagsordenspunktet *Indkomne forslag* behandlede også på formandens foranledning spørgsmålet om *Selskabets kommunikation og mediestrategi*. I et omdelt papir havde formanden opremset de former for kommunikation, som Selskabet anvendte. Blandt de digitale medier var Facebook, Twitter og YouTube, og en håndsoprækning viste, at det var de færreste i forsamlingen, som havde besøgt dem. Generalforsamlingen tilsluttede sig papirets konklusion om, at Selskabets skulle anvende medierne kvalitativt som middel til at understøtte selskabets formål i det omfang, som ressourcerne rækker.

Forinden havde generalforsamlingen godkendt bestyrelsens beretning om det forløbne års aktiviteter, som kan læses på de følgende sider. Det reviderede årsregnskab for 2014 afspejlede en sund økonomi, hvor et underskud på 9.000 kr. mod et overskud på 63.000 kr. året før var resultat af svingningerne i fondsmidler, idet A.P. Møller og Hustrus almene Fond hidtil kun har støttet hvertandet år.

Kontingentindtægterne nåede i 2014 op på 104.000 kr. mod 82.000 kr. året før, men det måtte tilskrives overgangen til et højere enhedskontingent på 250 kr. årligt for alle. Selve medlemstallet var nemlig faldet fra 470 i 2013 via 410 i 2014 til nu 390. Generalforsamlingen godkendte regnskabet og et uændret kontingent i 2016.

Fire af bestyrelsens ni medlemmer var på valg, men da alle fire blev genvalgt med akklamation, fortsætter bestyrelsen uændret og har efterfølgende også konstitueret sig uændret med genvalg af formand, næstformand, kasserer og sekretær. En suppleantpost var blevet ledig, efter at *Frans Jacobsen* var udtrådt efter eget ønske i årets løb. *Niels Bjerring* blev genvalgt som 1. suppleant, og til den ledige 2. suppleantpost opstillede bestyrelsen lektor *Mette Bjørnvig Kauffmann*, som blev enstemmigt valgt. Også revisor *Bent Pedersbæk Hansen* og revisorsuppleant *Verner Bylov Larsen* blev genvalgt.

Foto: Kaj Gøgsig

Nyvalgt til bestyrelsen som suppleant blev cand. mag. i dansk og idræt, lektor Mette Bjørnvig Kaufmann, der til daglig er lektor på Gladsaxe Gymnasium, hvor hun underviser i sine fag og samtidig fungerer som fagrepræsentant/koordinator for gymnasiets knap 30 dansklærere samt coach for eleverne. „Mit virke blandt unge mennesker medfører en naturlig indsigt i, hvilke sproglige vinde der blæser; det er både spændende og til tider skræmmende, og jeg glæder mig til i Modersmål Selskabet at være med til at engagere mig i sprogets mangfoldighed.“

Vort modersmål, vort hjertes sprog. Det kunne derfor være ønskeligt om Dansk Sprognævn tog fat i den måde sproget bliver brugt på i radio/TV, vort fælles møderum, og i den forbindelse gjorde noget for den mundtlige sproglige formidling. Det er ikke blot i skolen børnene stifter bekendtskab med deres modersmål. Børn ser også fjernsyn og lytter til radio. Det er også her børnene stifter bekendtskab med deres modersmål, så hvis vi skal have dygtige kommende sprogbrugere, har Dansk Sprognævn her en vigtig opgave. Sproget i medierne er en syg afart af det danske sprog. Og giv så det komma en pause!

Julie Fabricius i Berlingske den 2. maj. 2015.

Modersmål-Prisen til Julie Fabricius

AF JØRGEN CHRISTIAN WIND NIELSEN

Det danske sprog har åndenød. Mange danskere har ondt i det talte sprog. Derfor tildeles Modersmål-Prisen 2015 journalist og cand.mag. i dansk og retorik Julie Fabricius for hendes mangeårige indsats for et bedre talt sprog. Julie Fabricius har påpeget og påtalt, at det mundtlige sprog ikke fungerer tilfredsstillende, specielt i medierne. Julie Fabricius har opfordret til at sætte retorik på skoleskemaet fra første klasse. En opfordring, som Modersmål-Selskabet bakker op om helt og fuldt. Julie Fabricius kæmper for et bedre dansk. Hendes opmærksomhed er især rettet mod det talte sprog i radio og tv. Den mundtlige formidling i radio og tv behandles som et vanrøgtet stedbarn. Hun deltagere i den højaktuelle debat med entusiasme og mod og tør tale „bjerget“ imod. Dansk Sprognævn går ikke ram forbi. Men Dansk Sprognævn har desværre ingen rådgivningskompetence i det talte sprog, hvilket der ellers kan være god brug for. Også i Folkeskolen skal der

gøres en indsats. Børnene skal trænes i, også mundtligt, at formidle deres viden. Julie Fabricius er blandt andet kendt for sit bidrag til Modersmål-Selskabets årbog 2014: „Din stemme tæller“, med den talende titel „Kan du høre hvad du selv siger“. Et vægtigt indlæg om sprogets åndenød, med den pointe at det eneste, der binder os sammen, er sproget. Julie Fabricius har undervist studievejere, politikere og erhvervsfolk i taleskrivning og talesprog. Hendes lærebog „Anvendt retorik – tag sproget i munden“ er udkommet i flere oplag. Bogen viser vejen til en bedre mundtlig kommunikation. Julie Fabricius udgav i 2014 erindringsromanen „Huset med de blå vinduer“.

Det grammatiske komma er ugrammatisk

AF SØREN SØRENSEN

Det fornuftigste i den nuværende situation ville være at beholde de nuværende regler, således at folk der behersker sproget, kan følge sprognævnets anbefalinger. Det rigtigste ville være at vende tilbage til pausekommaet, alene af den grund at det er det rigtige, således som det danske sprog fungerer i tale og skrift.

Det såkaldt grammatiske komma, kryds-og-bollefjolleriet, er nemlig i sit princip i strid med sprogets natur, i og med at det alene tager hensyn til sætningens grundled og udsagnsled. Hvis sætningens øvrige led, omsagnsled, genstandsled, hensynsled, forholdsordsled, nægtelser osv., består af enkeltord eller simple udtryk, er skaden ikke så stor, men så såre disse led bliver udtrykt ved en ny sætning, er det at kryds-og-bollekommaet går ind og udskiller det der sprogligt og indholdsmæssigt hører sammen.

Det er nemt nok når „Bo ser en so i en sø“. Eller når samme Bo viser Mie en lignende so i en sø. Men hvis Bo og Mie skal præsenteres nærmere og ikke forudsættes bekendte, sker der det at kryds-og-bolle

ødelægger den sproglige sammenhæng. Bo viser sin veninde(,)der hedder Mie, et dyr(,) der ved nærmere eftersyn viser sig at være en so. I udviklet sprog kan det blive ganske grotesk med kommaer mellem hvert og hvert andet ord.

Det er præcis af disse grunde at de sprog der står os nærmest, har valgt at følge sprogets iboende væsen og den indholdsmæssige sammenhæng. Det er også derfor professionelle sprogfolk, forfattere f.eks., for hvem sproget har en ganske særlig betydning, ordene en ganske særlig vægt, ofte foretrækker pausekommatering eller det der ligner. Folk af min slags kalder kryds-og-bollesystemet for tysk komma, fordi det har tysk kancellistil og den tyske grammatiks underordningssystemer som grundlag. Til dansk passer det som fod i handske. Det går ikke.

Søren Sørensen, f. 1937 i Thisted, forfatter af skolebøger, romaner og lyrik og har desuden virket som oversætter.

Lad os tro på at det nytter

Jørgen Chr. Wind Nielsens årsberetning på generalforsamlingen

I år det 35 år siden, den første ordinære generalforsamling blev holdt i Modersmål-Selskabet. Selskabet er blevet voksent. Lad os glæde os over det.

På generalforsamlingen i 2014 besluttede vi, at indsatsområderne for Selskabet i 2014/2015 skulle være „engelsk i dansk“, „det talte sprog“ og „sproglov“. Det er ikke dét, vi har beskæftiget os mest med. Sandheden er nok den, at det er samfundsdebatten, der bestemmer temaerne.

Og alligevel. Frans Jacobsen var den mest prominente fortaler for at fokusere på „det engelske problem“. Desværre trak Frans sig fra sin suppleantpost. Tak for indsatsen, Frans. Vi har netop sendt et protestbrev til viceordførende medlem af Europa-Parlamentet, Alexander Graf Lambsdorf, der har foreslået, at engelsk skal være officielt sprog i EU.

Mundtligheden har vi beskæftiget os med i årbogen „Din stemme tæller“ og præsentationen af årbogen på årbogsmødet. En sproglov har der ikke været meget fokus på. Alligevel er der opstået en debat om, hvorvidt Dansk Sprognævn skal have mere normgivende beføjelser. Kommer dét til at ske, vil der være tale om en mere direkte regulering af det danske sprog.

Flere af Selskabets bestyrelsesmedlemmer har været i medierne, blandt andet i forbindelse med den genopblussede kommandebat.

Spørgsmålet om digitalisering af Modersmål-Selskabet har fyldt meget. Hvor meget skal Selskabet digitaliseres, hvor hurtigt skal det gå, hvem er vores målgrupper, hvordan med den mundtlige dimension, osv. Det er ikke nyt, at vi har en hjemmeside, det er heller ikke nyt, at vi har en Facebook-side. Som noget nyt har vi forsøgt os med et elektronisk nyhedsbrev og digitalisering af årbøger og medlemsblade. Vi har lagt bøger til salg på Saxo.com, blade til download på ISSUU, film på YouTube, en Google+-side og en twitterkonto. Bestyrelsen er midt i debatten, og den vil fortsætte.

Digitalisering er nødvendig. Da vi fik fondsmidler fra Undervisningsministeriet, forpligtede vi os til at lægge årbogen i elektronisk form på Materialeplatformen til gratis download. Selskabet er netop blevet

bedt om at lægge kommende årbøger på nettet af A.P. Møller og Hustrus fond til gengæld for en større støttebevilling.

Digitaliseringen viser sig også i form af et stort antal netværksgrupper på Facebook, LinkedIn og andre steder. Det gør det svært at fastholde og rekruttere nye medlemmer. Vi har en udfordring dér.

Modersmål-Selskabet er medarrangør af Sprogdagen og Sprogprisen.dk. Sprogpriserne sigter i vidt omfang på tekster på nettet, på dansk. Der bliver uddelt tre priser: Årets bedste brev eller e-mail til borgere, kunder eller medlemmer, årets bedste hjemmesidetekst og årets bedste tekst i sociale medier. Arrangementet gennemføres også i år, torsdag den 1. oktober.

Selskabet har deltaget med en stand på Gentoft Hovedbibliotek i forbindelse med kommunens litteraturfestival. Det var en dundrende succes. Er der vilje til det, skal vi bestemt gøre det igen.

Vi fortsætter med vores faste aktiviteter. Vi gav Modersmål-Prisen til rapkunstner Per Vers på Gladsaxe Gymnasium. Vi fik lov til at bruge den gamle teatersal via lektor Mette Bjørnvig Kaufmanns mellemkomst, og rektor Eva Krarup bød velkommen til Modersmål-Selskabet og til Per Vers. Tak for det.

Vi besluttede i bestyrelsen, at forslag til modtagere af Modersmål-Prisen fra medlemmer af Selskabet skal prioriteres først. Det undrer mig, at der ikke kommer flere forslag fra medlemmerne end tilfældet er.

Selskabet har i en årrække haft en stand på Bogforum i København. Det er dyrt, men så længe vi mener, vi har råd, og så længe vi synes det er sjovt, vil vi

gerne blive ved med det. Formålet er først og fremmest at vise flaget og at netværke. I år gav vi en gave til Benny Andersen, der fyldte 85 år, og som modtog Modersmål-Prisen i 1985. Også Poul „Dus med dyrene“ Thomsen, den første prismodtager overhovedet, kom forbi. Poul Thomsen blev efterfølgende involveret i den kommende årbog. Hermed en opfordring til at komme forbi næste gang. Tag familien med!

I november måned præsenterede vi årbogen „Din stemme tæller“ på et årbogsarrangement. I forbindelse med indkaldelse af manuskripter til årbogen sendte vi et brev til alle Folketingets medlemmer. Også en slags sprogpolitisk initiativ.

Hvert år i februar måned holder vi i forbindelse med den internationale modersmålsdag et medlemsarrangement. I år var temaet Dansk Sproghistorie, et værk der udgives af Det danske Sprog- og Litteraturselskab (DSL). Oplægsholdere var ledende redaktør Ebba Hjorth og postdoc Adam Hyllested, Københavns Universitet og medlem af Modersmål-Selskabets bestyrelse.

Vi udgiver medlemsbladet Sprog & Samfund fire gange årligt. Endelig har vi et fagligt arrangement i forbindelse med den årlige generalforsamling.

Modersmål-Selskabet er ikke alene. Faktisk indgår vi i flere og flere samarbejdsrelationer. Selskabet har en fast plads i Dansk Sprognævns repræsen-

tantskab. Dansk Tegnsprog blev officielt anerkendt i 2014, men formentlig ligger det i udkanten af Selskabets virke. Vi laver arrangementer i samarbejde med Forbundet Kommunikation og Sprog. Vi er partnere i Sprogdagen og Sprogprisen.dk. Selskabet er mangeårigt medlem af Samrådet for de litterære selskaber i Danmark. Samrådet planlægger et arrangement i forbindelse med Golden Days litteraturfestival i København den 13. september. Bliver det er realitet, bliver det med Modersmål-Selskabet som deltager.

Vi har haft møde med foreningen KLF Kirke og Medier, der planlægger en konference i 2016 om sproget i medierne. Måske bliver Modersmål-Selskabet deltager. Vi arbejder sammen med Språkförsvaret i Sverige og med Verein Deutsche Sprache i Tyskland. Vi henter inspiration begge steder.

Vi arbejder aktuelt på et fælles arrangement med Dansk Forfatterforenings fagbogsgruppe.

Nytter det hele noget, kan man spørge? Ja, det gør det. Modersmål-Selskabet er den eneste uafhængige forening, der hele tiden sætter det danske sprog til debat. Lad os blive ved med det, og lad os blive ved med at tro på, at det nytter.

Tak til alle der yder en indsats for Selskabet, og tak til vores sponsorer.

Fortjener din tekst en pris?

Sprogprisen.dk uddeles i år torsdag den 1. oktober 2015, og du kan indstille en tekst til prisen.

Vi uddeler sprogroser i følgende kategorier

- Årets bedste brev eller e-mail til borgere, kunder eller medlemmer
- Årets bedste hjemmesidetekst
- Årets bedste tekst i sociale medier

Du kan indstille tekster i en eller flere kategorier – enten en tekst som du selv er ansvarlig for, eller en tekst som du har læst og haft glæde af.

Bag prisen står: Dansk Kommunikationsforening, Dansk Sprognævn, Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Forbundet Kommunikation og Sprog, kurtstrand.dk, Modersmål-Selskabet, RetorikMagasinet, sproget.dk og Syntaksis.

Du kan indstille teksten via [Facebook.com/sprogprisen](https://www.facebook.com/sprogprisen) eller via hjemmesiden [sprogprisen.dk](http://www.sprogprisen.dk). Fristen er 1. september 2015. Læs mere på hjemmesiden: <http://www.sprogprisen.dk/>

”Engelsk er en gave”

– om brugen af engelsk og dansk i flersprogede dansk/engelske familier i Danmark

AF ANNE LARSEN & MARIE MAEGAARD

Engelsk som globalt sprog

Engelsk har en speciel status i Danmark og i verden, og det skyldes på forskellige måder globaliseringen. For det første betyder globaliseringen at vi skal kunne kommunikere med hinanden på tværs af kulturer og sprog i et omfang vi aldrig før har gjort. Det skaber et behov for fælles sproglige kompetencer, og her er engelsk af forskellige historiske grunde blevet det gennemgående internationale sprog. Samtidig har udviklingen af det globale marked hvor især amerikanske produkter og amerikansk populærkultur er dominerende medført at engelsk sprog er allestedsnærværende i det meste af verden.

Globalisering betyder også øget mobilitet, og ét af resultaterne af mobiliteten er at der bliver flere flersprogede familier i verden - familier hvor forældrene har hvert sit modersmål. I Danmark omtales tosprogede familier ofte som problematiske, og som regel frygter man at børn i disse familier ikke lærer ”ordentligt dansk”. Familier med engelsk/dansk baggrund er imidlertid en særlig type flersprogede familier, fordi engelsk har en særstatus i Danmark.

Det transeuropæiske projektet *Plurilingual Families* undersøger intergenerational sprogtransmission og sprogideologier i flersprogede familier. Projektet dækker beskrivelser af mødet mellem store sprog og mellemstørrelsesprog i Catalonien, Tjekkiet, Danmark, Estland, Litauen og Holland. I den danske del af projektet har vi undersøgt dansk/engelsk-sprogede familier, netop fordi engelsk er et særligt sprog i Danmark.

Holdninger til engelsk

Engelsk er et af globaliseringens helt store sprog, som op mod en fjerdedel af jordens befolkning er i stand til at kommunikere på. I Danmark har engelsk endvidere en institutionaliseret særstatus som det vigtigste internationale sprog, hvilket bl.a. kommer til udtryk ved den status engelsk har i uddannelsessystemet. Denne særstatus afspejles også i danskeres holdninger til engelsk: brug af engelsk evalueres ofte positivt i holdningsstudier, hvor det ofte beskrives som smart og

effektivt, og hvor det forbindes med succes i erhvervslivet og høj uddannelse.

Hos deltagerne i vores projekt er den hyppigste begrundelse for at træne engelsk med børnene tilsvarende at det er praktisk at kunne pga. sprogets status i det danske uddannelsessystem, og fordi det er et vigtigt sprog i en globaliseret verden. Eksempelvis siger den danske far August: *”Det er jo en gave, altså at få engelsk i et perfekt sprog. Altså dansk, det er selvfølgelig også en gave, men den er ikke helt lige så stor.”* Ligesom August beskriver flere af forældrene engelsk som et sprog der er større end dansk, og som derfor er mere brugbart i børnenes fremtidige liv. Flere understreger at deres børn, ligesom alle andre børn i Danmark, kommer til at leve i en verden hvor det vil være en fordel at kunne engelsk på et højt niveau. Det gælder for eksempel hvis man vil studere på de bedste skoler, have en international karriere, eller hvis man bare vil opleve verden.

Men betyder det så at forældrene prioriterer engelsk over dansk i deres sproglige opdragelse af børnene? Nej, tværtimod. I vores optagelser af familierne og i vores interview med forældrene kan vi se at sprogene i nogle familier er tilnærmelsesvist sidestillede, men at dansk i de fleste af familierne er blevet det dominerende sprog i hjemmet.

Dette er der ifølge forældrene en række årsager til. Først og fremmest fremhæver de at det trods alt er vigtigere for børnene at kunne dansk end engelsk, fordi de er bosat i Danmark, og børn ikke kan klare sig i Danmark hverken i skolen eller blandt kammerater hvis de ikke kan tale dansk. Men derudover nævnes en række grunde der er knyttet til netop den særstatus engelsk har i Danmark. Nogle af forældrene forklarer at de er i den særlige situation, i forhold til andre fremmedsprogtalende familier, at de ikke behøver at lægge meget vægt på at lære deres børn at tale engelsk, fordi børnene netop lærer sproget i skolen og via populærkulturen. Det at der ikke er stor kulturel afstand, og det at engelsk i høj grad er et accepteret og værdsat sprog, beskrives ligeledes som forhold der gør den sproglige opdragelse lettere,

fordi man ikke behøver at kæmpe for at videregive ”sin kultur” og ”sit sprog”.

Hvorfor ikke bare tale begge sprog?

Vores informanter fortæller at de ofte bliver mødt med en forventning om at den ene forælder skal tale dansk til børnene og den anden engelsk, sådan at børnene bliver ”indfødte” sprogbrugere på begge sprog (den såkaldte one-parent-one-language-strategi). Denne strategi er imidlertid ikke altid let at følge for de forældre der har engelsk som førstesprog, fordi de samtidig mødes med en forventning om at skulle tale dansk.

Man kunne forvente at det var lettere for forældrene at fastholde at tale begge sprog med børnene, fordi den engelsksprogede forælder ikke behøvede at træne dansk for at være i stand til at kommunikere med mennesker uden for hjemmet. Men som faren Peter siger: *”så kan man sige at med engelsk kan man jo godt fungere i mange af de tilfælde, man er i - altså mange af de sfærer man bevæger sig i, men måske ikke alle alligevel.”*

De fleste af de engelsksprogede informanter fortæller at de har haft negative oplevelser med at blive ekskluderet fra sociale fællesskaber, blive set ned på og blive dårligt behandlet hvis de ikke taler dansk, eller hvis de taler dansk med accent. Dvs. at selv om deres sprog er engelsk og forståeligt for de fleste voksne, så bliver de ikke nødvendigvis ligestillet med dansktalende. De engelsktalende kan altså opleve stigmatiseringsproblemer som ligner dem andre minoritetssprogstalende oplever.

Samtidig har en række af de engelsksprogede forældre også en oplevelse af at blive stigmatiserede, netop fordi deres sprog er engelsk. Eksempelvis fortæller den britiske mor Jenny: *“It’s that elitist kind of ‘we are English, and we can go anywhere in the world and just speak English, because we are English’. You know, we raped the world, and now we’re kind of benefiting from it, and it’s just - it’s a really horrible attitude, and I don’t like being associated with that. I suppose it’s a bit of snobbery - I don’t want people to*

think I’m like that. Well I’m not like that. I want to learn Danish”. Jennys beskrivelse af engelsk som et sprog der bliver associeret med noget imperialistisk og snobbet stemmer overens med holdningsstudier, der viser at danskeres holdninger til brug af engelsk ikke er entydigt positive. Det engelske sprogs status lokalt og globalt, gør at det i nogle sammenhænge bliver opfattet som et truende sprog i Danmark. Samtidig forbindes det at tale engelsk i nogle sammenhænge også med noget afstandsskabende og en latterlig og irriterende smarthed og urbanitet. Den slags negative holdninger til engelsktalende nævnes af flere informanter som en direkte årsag til at de har valgt at træne deres dansk hjemme i stedet for at træne børnenes engelsk. Forældrenes og børnenes behov for at blive accepteret i det lokale kommer altså i de fleste familier til at betyde mere for den valgte sprogstrategi end behovet for at kunne klare sig internationalt i en globaliseret verden.

Det er altså langtfra problemfrit at være engelsktalende i Danmark, og de engelsktalende oplever mange af de samme problemer som vi kender fra andre minoritetssproglige grupper. Samtidig kan vi se at familierne i høj grad orienterer sig mod dansk - og ikke engelsk - og dermed er engelsk altså ikke i denne kontekst en trussel mod dansk som dagligsprog.

Anne Larsen

Studerende ved Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab samt Institut for Statskundskab. Ansat på Sprogforandringscentret, Københavns Universitet

Marie Maegaard

Lektor på Nordisk Forskningsinstitut og Sprogforandringscentret, Københavns Universitet. Forsker især i sproglig variation og forandring, flersprogethed og dialektologi.

To danske reformatorer

AF GEORG SØNDERGAARD

Selvom der fandt en række store og afgørende forandringer sted omkring 1500-tallet er det vigtigt at huske at det i hvert fald i første omgang ingen konsekvenser havde for det store flertal af befolkningen. Som omtalt i forrige artikel var hele landet fastlåst i et tungt system med klasser der levede i hver sin verden som intet havde med hinanden at gøre. Det var et samfund med en overklasse af ringe omfang men med en uhyre magt som den delte med kirken og dens folk. Der var kun tale om nogle få procent af det samlede indbyggerantal. Det samme gælder byernes befolkning, måske 10% af det samlede antal.

I den sammenhæng havde den katolske kirke grundfæstet sin indflydelse på alt i den menneskelige verden, og den havde støtte i den store uoplyste del af befolkningen hvor nedarvede forestillinger fortsat kunne gøre sig gældende.

En sådan fremfærd medførte mange konfrontationer, noget som skabte tydeligere krav om ændringer i de sammenhænge hvor kirken skulle virke. Disse krav formuleredes både af dem der ønskede forbedringer inden for den katolske kirke som f.eks. reformkatolikken *Poul Helgesen*, og af dem der ønskede mere vidtgående forandringer som reformatorerne i Danmark. Således *Hans Tausen* der endte som biskop i Ribe. Disse to vil vi i det følgende se lidt nærmere på.

Den katolske kirkes ypperste forsvarer under reformationen var karmelitermunkken *Poul Helgesen* (f. 1480). Han havde længe sympatiseret med humanisternes krav om en sædelig reformation inden for kirken og havde oversat Luthers bedebog; men da Luther angreb selve kirkens lære, vendte Poul Helgesen sig med voldsomhed imod ham og hans reformation; han erhvervede sig derved – ufortjent – navnet „Poul Vendekaabe“. Han var med til at rejse kættersagen mod Hans Tavsens og angreb ham og de andre „Bedragere, Bandkroppe og Kættre“ med voldsomme skældsord. – I en *latinsk danmarkshistorie* skildrer han med en blanding af flammende religiøs nidkærhed og varm fædrelandskærlighed reformationstidens kampe. Skriftet fandt man først

100 senere – ved en tilfældighed – gemt i en mur i Skibby kirke og kaldes derfor „*Skibbykrøniken*“. Selv forsvinder Poul Helgesen sporløst.

Som eksempel på de holdninger en reformkatolik havde er Poul Helgesens Skibbykrønike et såre tidstypisk dokument: Kritisk over for kirkens brådne kar, men meget mere skarp i afvisningen af den lutherske „ugudelige“ reformation.

Første del er en beskrivelse af, hvor ringe visse af kirkens folk optræder. Her er det tydeligt at se Poul Helgesen som reformkatolik. Således anklages paven udsending til Danmark Angelus Arcimboldus. Og Poul Helgesen er udmærket i stand til at se hvad det afstedkommer og hvorfor.

I anden del er det lutheranerne der må stå for skud idet Poul Helgesen mener at de er gået alt for vidt i deres bestræbelser. Han siger at de håner alle helgener, „spotte Sakramenterne, fordømmer de gode Gerninger, vanhelliger Guds Huse“ endvidere, at gør „Nar ad Faste, offentlige og højtidelige Bønner og alt, hvad de troende hidtil have iagttaget for at bevare Dyderne, for at ave Kødets Lyst foragte den Myndighed, som offentlig er tillagt Kirkens Personer.... Løfternes Iagttagelse, Afholdenhed fra visse Spiser, de dødets Ihukommelse“ Altså alt hvad den katolske kirke har stået for.

Hans Tausen

Den anden af de markante personligheder som har sat sig varige spor i historien er Hans Tavsens (1494-1561). Han endte som Biskop I Ribe. Man ved kun lidt om hans ungdom. Han var munk i Johanniterklosteret i Antvorskov, hvor han i 1516 blev sendt til universitetet i Rostock til videreuddannelse.

Fra efteråret 1521 var han indskrevet ved Københavns Universitet som teologistuderende. Her var én af hans lærere Poul Helgesen. Et år senere rejste han til udlandet, hvor han i Wittenberg opholdt sig et par år. Hertil var Martin Luther netop vendt tilbage efter sit ophold på Wartburg, så Hans Tavsens har her mødt Luther.

I 1525 vendte han tilbage til Danmark, hvor han ved johanniterklosteret i Viborg skulle forelæse for munkene. Da man blev opmærksom på hans reformatoriske tilbøjeligheder understøttede han – efter eget udsagn – af klostret og ordenen. Han prædikede ved forskellige kirker i byen og fik efterhånden mange tilhængere blandt byens borgere. Hans Tausen blev dog udsat for trusler af den daværende biskop i Viborg, Jørgen Friis, og blev muligvis også kortvarigt fængslet. Alligevel tog borgerne i Viborg ham under deres beskyttelse og fik hos kongen, Frederik 1. udvirket at han blev udnævnt til dennes personlige kapellan.

I Viborg udgav Hans Tausen en række skrifter, der er de første danske skrifter fra reformationsoprøret, bl.a. oversættelse af Luthers dåbsritual (1528) og et forsvarsskrift, *Edt kort antswor* (1529) for den viborgske reformation. Herfra stammer dette citat som er rettet til Jens Andersen Beldenak, biskop i Odense:

Och hwadh wdhtydning the giøre paa then heligh schriff/ och forschriffwer och for-kiondher offwer ald christendhommen/ er hwer christen menneske plicktigh ath redthæ segh effhter/ Och icke hwadh hwer forloben monck will wdhrobbæ och wdhskrighæ.

I kieræ herre hwi sighe i thet? Holdhe i oss tha saa pladt for bøern/ ath wij aldels indthet forstaa oss. sipher ey s. Pouel saa Ro. xij? Ath thet er en besønderligh gudz gaffwe/ ath kondhæ wdhlleggæ och gi-

øræ wdhtydning paa then helighe schriff: Eret tha then heligh oendz gaffwe/ tha er den heligh oend iaa mecktigh nogh offwer synæ gaffwer/ och ey ladher segh beplickthæ eldher bindhæ till noghen person/ Men giffwer och ladher mestæ hwem hand wil. Iegh stoer ether thet well till/ ath hwer christen menneske er icke plicktigh till ath redthæ segh effhter huadh hwer forloben monck will wdhrobbæ och wdhskrighæ/ Men ath wij schulle tha weræ plicktighæ till thessæ her andhræ/ thet wilde iegh och giernæ høræ bewiissligt aff ether: megh forwundrer stoerligh ath i wille sighæ saa stoeræ oerd/ wden i wiste bedhre och storre skiell ther till end i giffwe tilkiendhæ/ ackthe i oss aldhæ saa tobelighæ ath wij skuldhe troo ether strax forthij i kondhe saa sighet?

Men i eræ saa dristighæ till ath dømæ oss then friheedh fraa szom gwdh haffer giffweth oss/ tha wille wij och weræ dristighæ nogh till ath sworæ ether emodh huadh szom wij kondhe met christeligh skiell och schriffiligh bewiissningh/ och sipher iegh ether saa paa aldhæ christnæ menneskerss weghnæ/ ath the wiisestæ och bedhstæ moo kom-mæ tilsammen noor szom the wille/ och giøræ hwadh skickelsæ och wdhtydning the wille/ men hwer christen menneske er plicktigh till ath giøræ segh till en frij domeræ offwer theress skickelsæ och wdhtydning och see segh fwld well for/ huadh thet er hand redther segh effhter.

Hans Tausen som biskop i Ribe (1542 – 1561).

Goddag... igen

AF GERDA THASTUM LEFFERS

Mange har savnet et *goddag* i stedet for et *hej*. Årbogen 2015 vil derfor gå i brechen for, at hilseformerne tages op til revision. *Hej* er nærmest en halslyd i modsætning til *goddag*, der med sine to stavelser allerede løfter mundvigene opad, så smilet er på vej. To velklingende vokaler omkranset af konsonanterne g og d i hver sin rækkefølge, lokker nemt mere med sig, så det bliver en hilsen, der varmer og på sin egen måde fortæller, om personen bag har det godt. På samme måde med håndtrykket. Vist har der været hygiejniske overvejelser bag håndtrykkets begrænsning, men da vi alligevel kommer tæt på mund og næse, når vi hilser med knus, er der ingen grund til at være angst for et godt håndtryk. Det er rart at give og rart at modtage. Det fortæller noget om giverens og modtagerens karakter, om sindsstemningen, og det kan vække tillid.

Revolutioner ruller langsomt på hilseområdet, men mange vil have observeret, at Netto og andre velbesøgte butikker har ændret deres tidligere hilseform, så man i dag får et velklingende *goddag* og ligeledes farvel, og det sidste ofte ledsaget af „nu må du have en rigtig dejlig dag/weekend“. Over for sådan en hilsen svarer man ganske naturligt „tak skal du have, og i lige

måde“, og man føler sig glad og ser lysere på en ellers grå dag ved et sådant farvel.

Bogens foreløbige titel er „Danske hilseformer“. 10-12 forfattere arbejder med temaet, som handler om måder at hilse på. Inden for Kongehuset og Forsvaret, læge- og hospitalsmiljøet og i det offentlige rum er der store forskelle og vaner, som kan være opståede af praktiske grunde, når man introducerer.

Der har været megen interesse i og for at være med i projektet, bl.a. deltager Modersmål-Selskabets første prisvinder, journalist Poul Thomsen – bedst husket som ham med „Dus med Dyrene“ – i forfattergruppen. Dustemaet var især aktuelt i 1960'erne, hvor man i hastigt tempo forlod Desformen. Dog var der, og er stadig, en del mennesker, der sætter pris på, at Desformen bevares som en mulighed. At udrydde den ville være at formindske vort danske ordforråd, siger man. Ingen har gjort så bitre erfaringer som H.C. Andersen i sin tid, da han fik nej til sit forslag om, at han og Collin blev dus. Også denne gamle tidstypiske episode vil blive omtalt og søgt analyseret.

Man kan glæde sig til en alsidig og – trods H.C. Andersenafsnittet – dagsaktuel årbog i november 2015.

De hedengangne ord

Det er karakteristisk for de indsendte besvarelser til quizen om de hedengangne ord, at listerne omfattede flere end 25 ord, der officielt har passeret sidste udløbsdato i mediekonsumen – samt at de manglede nogle af udpegede ord. Heri er intet mærkeligt, da der ikke findes nogen definitiv sandhed om, hvad der bruges af ord i visse familier og miljøer. Nogle vil sikkert undre sig over, at mundhed og udtrykket *at skutte sig* er på vej ud af sproget, andre overså kæphest og hyrdetime. Det er som sagt ord, der ikke mere optræder i medierne. Med tak til Alex Carnvig Ahn for listen er de 25 ord disse: droske, fortørnet, hoven, gnom, bramfri, hyrevogn, husholdningspenge, livrem, portemonnæ, overalls, olm, skutte sig, brysk, lazaron, pappenhejmer, hyrdetime, opvikle, hæmsko, isenkræmmer, pikpak, påtår, manufakturvare, kæphest, pigtrådsmusik og mundheld.

Red.

Protestbrev

Modersmål-Selskabet har den 29. april 2015 sendt en protest til parlamentsmedlem Alexander Graf Lambsdorf i anledning af, at han arbejder for at op-høje engelsk til eneste arbejdsprog i EU. Modersmål-Selskabet modsætter sig bestemt dette forslag. Brevet er affattet på såvel tysk som dansk, men ikke engelsk.

Klaus Rifbjerg

AF GERDA THASTUM LEFFERS

Det berørte os dybt – vi ønskede ikke at tro det – men Klaus Rifbjerg afgik ved døden d. 4. april i år. Det litterære danske landskab er blevet fattigere, det har mistet mange fine nuancer ved Klaus Rifbjergs bortgang. Vi kan kun håbe på kommende farverige spirer.

Han var en nær ven af Modersmål-Selskabet, og vi har aldrig bedt ham forgæves om en artikel til vores årbøger. Hans kraftige, lidt mutte, men alligevel velvillige stemme, når han svarede „jer kan jeg ikke sige nej til“, skal vi aldrig mere høre i telefonen som svar på spørgsmålet om medvirken til en bog.

Enstemmigt tildelte bestyrelsen ham Modersmål-Prisen i 2001. Vi husker hans smukke og bevægede tak for prisen, som han fik overrakt i Snapstinget på Christiansborg. En stolt og glad ordrig, men beskeden modtager.

Feinschmeckeren Klaus Rifbjerg åbnede i 1976 den elegante Kong Hans Kælder, og jeg var blandt de første spisegæster til en udsøgt fiskeret af fransk betegnelse og ditto velsmag. Da jeg senere betroede Klaus Rifbjerg, at jeg var sulten, da jeg gik derfra, svarede han med et stort smil: „Du gik da vel ikke på Kong Hans for at blive mæt.“ Stedet og dets berømte kokke konkurrerede kun med Søllerød Kro. Elegantieren Klaus Rifbjerg viste sig mere og mere, som årene gik, og bragte ham i særklasse også på andre felter end det litterære. Tiden som hashryger på universitetets trappe i ungdomsårene undsgade han aldrig. Han var ingen vendekåbe, men nød sin højstatus som den selvfølgelighed, den blev.

Ingen af hans mange bøger, eller artikler hos os og andre steder, nærmer sig i intensitet hans store romaner. „Den kroniske Uskyld“ bevarede førstepladsen, en uovertruffen oplysningsbog i gymnasiet og samtidig en øjenåbnende roman for borgerskabets forældregeneration. Han turde, og han magtede, at bruge sprogets kraftfulde nuancer uden at være ublufærdig. Hele hans fremtoning vakte tillid og forventning om stor og hidtil ukendt sproglig dristighed. Med ham på podiet blev forsamlingen tavs og tryllebundet og ønskede blot, at han aldrig ville tie med sin fortolkning af egne og andres ytringer om det aktuelle danske kulturmiljø.

Han virkede stærk og usårlig, men de sidste år svækkedes hans kræfter og livsmod. Hans hustru Inges sygdom gjorde ham svag.

Vi, der husker hans samtale med Kim Larsen i en tv-udsendelse, glemmer den aldrig for dens ægthed. Den ligevægt mellem de to kunstnere, som vi adspurgt ville have benægtet, trådte frem som en hyldest og bekræftelse på, at stor kunst forener og ligestiller sine udøvere, uden fodnoter.

Æret være Klaus Rifbjergs minde.

„Jeg har altid været forelsket i sproget på en noget nær uanstændig måde,“ sagde Rifbjerg, da han fik overrakt Modersmål-Prisen i 2001 af daværende formand, Elisabeth Sinding.

Erik Drigsdahl

Tidligere bestyrelsesmedlem Erik Drigsdahl afgik ved døden i april. Han var mag. art. i kunsthistorie med særlig interesse for illuminerede håndskrifter og middelalder-bogtryk – en afhandling der indbragte ham universitetets sølvmedalje. Han oprettede i den forbindelse Center for Håndskrifter, der også fik internationale kontakter. Erik Drigsdahl var både hjælpsom og følsom, men skjulte det bag en kontrær facade i den selvvalgte eneboertilværelse, hvor han forskansede sig med bjerge af bøger fra byens antikvariater. De senere år var han præget af et skrøbeligt helbred og med tiden også af mismod over, at hans store specialviden ikke førte til den forventede akademiske status. Han tilbragte fire ihærdige år i bestyrelsen 1998-2002, dels som sekretær, dels som medlem af bladudvalget, hvor hans lidenskab for tryk og layout var med til at udforme det satsbillede for Sprog & Samfund, som det nuværende format bygger på. Erik Drigsdahl blev 72 år.

Red.

Modersmål-Selskabet inviterer til temaaften med prisoverrækkelse

Modersmål-Selskabet indbyder til overrækkelse af Modersmål-Prisen 2015 til cand.mag. i dansk og retorik **Julie Fabricius** **tirsdag den 1. september 2015 kl. 19 i Dansk Forfatterforenings lokaler, Strandgade 6, 1401 København K.**

Alle er velkomne, og adgangen er gratis, men forhåndstilmelding er nødvendig.

Tilmelding med navne på deltagerne sker til Modersmål-Selskabets sekretær pr. mail til sek@modersmaalselskabet.dk eller som brev til Pia Wind, Mylius Erichsens Allé 27, 2900 Hellerup, evt. pr. telefon 4498 1650 (kasserer Kirsten Fenger). **Husk tilmelding snarest, hvis du vil være sikker på at få en plads!** Modtaget tilmelding bekræftes skriftligt efter den 15. august 2015.

Adgang til omvisning i Forfatterforenings lokaler

Deltagere, som ved tilmeldelsen skriver „+omvisning“, kan få en guidet omvisning i Forfatterforeningens gamle lokaler, hvis de møder allerede **kl. 18:30**. Foreningen har til huse i „Tordenskjolds Gård“, som er en gammel købmandsgård fra 1699. Mødelokalerne var købmandsfamiliens „hverdagsstuer“ med prangende stuklofter, vældige malerier og høje træpaneler. Søhelten Peter Wessel (Tordenskjold) boede på stedet i sit sidste leveår 1720. Forfatterforeningen købte sin del af huset i 1993 og restaurerede det 2002-2004.

Litteraturens råstof – det danske sprog

Overrækkelsen af Modersmål-Prisen 2015 sker i forbindelse med en **temaaften om dansk sprog, som det tales i dag**, der arrangeres af Den faglitterære gruppe i Dansk Forfatterforening i samarbejde med Modersmål-Selskabet. Programmet byder på en motiveringstale for valget af årets modtager af Modersmål-Prisen 2015 ved Modersmål-Selskabets formand **Jørgen Christian Wind Nielsen**, hvorefter prismodtager **Julie Fabricius** får ordet. Herefter vil cand.mag. i lingvistik **Ruben Schachtenhaufen** ud fra sin ph.d. afhandling tale om sprogligt sjuksk og kommunikation og dermed lægge op til debat om de aktuelle problemer omkring det danske talesprog. **Som afslutning på arrangementet bydes på vin, vand og snacks.**

AFSENDER
MODERSMÅL-SELKABET
Wind
Mylius Erichsens Allé 27
2900 Hellerup

Returneres ved varig adresseændring

B